

УДК [351:17]:001.8
DOI: <https://doi.org/10.17721/2523-4064.2025/13-6/14>

Владислав МАВРІН, асп.
ORCID ID: 0009-0004-1704-6619
e-mail: vladmarvin1488@gmail.com

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАТУСУ ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ

Вступ. Здійснено філософсько-методологічний аналіз проблеми статусу державного службовця в умовах кризи сучасного державного управління. Зважаючи на глобальні тенденції девальвації ролі державної служби, обґрунтовано необхідність її осмислення не лише як адміністративно-правового інституту, але й як морально-ціннісного, соціокультурного та філософського феномену. Метою дослідження постає визначення методологічних орієнтирів, які дозволяють комплексно розкрити природу державної служби та її функції у сучасному суспільстві. У свою чергу, завданням є виявлення філософського взаємозв'язку між моральними цінностями, інституційною культурою та особистісним досвідом державного службовця.

Методи. Використано аксіологічний, інституціональний та феноменологічний підходи. Аксіологічний підхід дозволяє розглядати державну службу як простір реалізації суспільних цінностей: справедливості, доброчесності, служіння, солідарності тощо. Інституціональний підхід забезпечує аналіз держслужби як соціального інституту, що відтворює певні норми поведінки, моделі етики, управлінської культури. Щодо феноменологічного підходу, то він зосереджується на розумінні служіння як особистісного досвіду, який надає професії екзистенційного змісту.

Результати. Показано, що статус державного службовця не може бути зведений виключно до формально-правової категорії, натомість він відображає, з одного боку, ціннісні орієнтири суспільства, а з іншого, моральну відповідальність перед громадою. На метафізичному рівні цей зміст відображає онтологічну сутність служіння. Доведено, що лише синтез різноманітних підходів створює цілісну методологічну основу для оновлення філософії публічного управління.

Висновки. Підкреслено, що міждисциплінарний характер осмислення державної служби відкриває нові перспективи для реформування системи державного управління в Україні. Такий підхід поєднує етичні, інституційні, аксіологічні, феноменологічні, екзистенційні та інші виміри, надаючи статусу державного службовця гуманістичного змісту та філософської глибини.

Ключові слова: історія філософії, сучасна філософія, державна служба, аксіологічний підхід, інституціональний підхід, феноменологія, статус державного службовця, філософія державного управління.

Вступ

Сучасна криза державного управління виявляється у своєрідному зниженні довіри до державних інституцій, або ж девальвації етичних стандартів, чи ерозії цінностей служіння. Це, у свою чергу, актуалізує необхідність переосмислення статусу державного службовця крізь призму філософії. Традиційно державна служба розглядалась переважно у правовому або адміністративному вимірі як система посад, повноважень, процедур тощо, проте сучасні суспільні трансформації вимагають більш широкого підходу з ознаками міждисциплінарності. Такий підхід дозволяє виявити культурні, ціннісні, моральні, екзистенційні та ніші засади діяльності державного службовця. Питання актуальності тематики видається очевидним, проте потребує прояснення та уточнення. Наприклад, актуальність обраної теми зумовлена тим, що у процесі реформування публічного управління зростає потреба у відновленні довіри до держави. Цю довіру можна повернути утвердженням нової філософії служіння, яка буде заснована на етичній відповідальності, на професіоналізмі, на філософських та гуманістичних орієнтирах. І саме тому питання методологічних основ дослідження статусу державного службовця набуває сьогодні особливого значення. Крім того, це питання визначає теоретичні рамки, у межах яких формується образ державної служби як комплексного феномену. Варто наголосити, що міждисциплінарний характер цього дослідження зумовлений необхідністю поєднання інструментарію класичної та сучасної філософії, соціології, політології та інших дисциплін, і саме такий підхід дозволить осмислити державну службу не лише як механізм реалізації владних повноважень, а як простір смислів. Ці смисли визначають якість взаємодії держави і суспільства, що є одним із найдавніших філософських

питань. Відповідно, звернення до методологічних основ постає необхідною передумовою осмислення сутнісних вимірів державної служби, її аксіологічного, інституційного та феноменологічного вимірів.

Метою статті є визначення філософсько-методологічних орієнтирів, які дозволяють комплексно осмислити природу державної служби та статус державного службовця в умовах кризи сучасного державного управління. Дослідження спрямоване на виявлення взаємозв'язку між моральними цінностями, інституційною культурою та особистісним досвідом державного службовця як ключових компонентів оновленої філософії публічного управління.

Методи

Дослідження базується на міждисциплінарному підході, який поєднує у собі, окрім філософських, ще й соціологічні, політичні, правові, етичні, аксіологічні та інші засади аналізу феномену державної служби. Основним методологічним орієнтиром постають системний та порівняльно-аналітичний методи, які використано для виявлення взаємозв'язку між правовими, моральними, соціальними аспектами статусу державного службовця. Використання цих методів дозволяє зіставляти різні наукові підходи з різноманітних досліджень до розуміння цього феномену. А застосування аксеологічного та герменевтичного підходів дало можливість осмислити державну службу як простір реалізації цінностей та проінтерпретувати філософську дослідницьку літературу. Загалом узгоджене використання загальнонаукових та вузькоспеціалізованих методів виявило їх ефективність для аналізу державної служби як складного не лише соціокультурного явища, де поєднуються правові норми, професійна етика та суспільна місія, але й філософського феномену, який містить у собі приховані сенси та змісти.

© Маврін Владислав, 2025

Результати

Сучасна світова практика державного управління дедалі частіше демонструє наявні кризові тенденції. Ці тенденції пов'язані з очевидною втратою орієнтирів державної служби як інституції, мета якої – служіння суспільному благу. Про цю кризу у своїй книзі "Конкуренція за вплив: роль державної служби в покращенні управління Австралією" ("Competing for Influence: The Role of the Public Service in Better Government in Australia") пише дослідник Баррі Фергюсон (Barry Ferguson). Незважаючи на локальну тематику, дослідження виходить за межі та піднімається на глобальний рівень, а проблеми, описані в книзі, мають всезагальний характер, оскільки демонструють ознаки світових глобальних тенденцій. Наприклад, дедалі більше досліджень свідчать, що уряди в усьому світі зазнають невдач у виконанні своїх основних функціональних обов'язків щодо громадян, і причини цього глобального провалу очевидні та численні. Розкриваючи цю думку, дослідник описує ці проблеми як піднесення замкненого політичного класу, або ж посилення впливу лобістських груп, чи то розрив між короткостроковими виборчими циклами та довгостроковими викликами державної політики. Важливим чинником кризи, на думку дослідників, є також своєрідна девальвація статусу державної служби. Коли вона перестає бути простором професійної компетентності (в ідеальному випадку – моральної відповідальності) та перетворюється на інструмент реалізації вузьких політичних інтересів окремих груп людей. Як пише автор: "З'являється все більше доказів того, що уряди в усьому світі зазнають невдач у своїх громадах. Причини цього глобального провалу врядування численні та взаємопов'язані, починаючи від піднесення політичного класу, пов'язаного з цим зростання лобістських груп і більшості виборців, невідповідності між тривалістю виборчого циклу та сьгоднішніми складними проблемами державної політики, підпорядкування державної служби та, простіше кажучи, урядів, які губляться у гонитві за власними інтересами" (Ferguson, 2019, p. 1).

У результаті цього виникають руйнівні процеси, це і переважання урядів, і відсутність реформування базових механізмів управління, і численні надбудови у вигляді груп, комісій, омбудсменів тощо. Можна припустити, що такі "доповнення" не усувають системні вади, а лише поглиблюють розпорощення відповідальності, що веде до хаотичних наслідків. У підсумку варто зазначити, що сучасне врядування часто позбавлене виразного політичного чи морального компаса, що є результатом відсутності об'єднаної філософської системи поглядів. Саме тому спостерігаються нівеляція таких понять, як "добра державна політика", все переходить до стану релятивізму і відсутності ідеалів. Таким чином, постає потреба у філософсько-методологічному переосмисленні статусу державного службовця як ключової фігури, покликаної забезпечити професійність і значущість публічного управління.

Досліджуючи основний зміст та принципи формування підвалин державної політики, дослідник А. О. Собакарь у статті "Принципи державної служби як основні засади практичної реалізації завдань та функцій держави" наголошує, що будь-яка діяльність має відбуватися на фундаментальних принципах, які є фундаментальною основою. Сутність та основне призначення засад державної служби полягає в тому, що вони формують певний "загальний підхід" до регулювання відносин державної служби як соціально та

культурно обумовлені. Державна служба ґрунтується на певних принципах, закріплених у законодавстві, які пронизують усю діяльність державної служби та відіграють у ній провідну роль, висловлюючи об'єктивні закономірності та визначаючи науково обґрунтовані напрями реалізації компетенції, завдань та функцій державних органів, а також повноважень державних службовців: "Головними засадничими ідеями, на яких будується нова державна служба, є відповідні принципи, якими визначаються вихідні положення та теоретичні ідеї, що відображають об'єктивні закономірності розвитку суспільства та держави і є основою формування та функціонування усіх державних органів. Синтезуючи та відображаючи об'єктивні закономірності суспільного розвитку та типові риси суспільної практики, принципи державної служби справляють визначальний вплив на всю систему державного управління" (Собакарь, 2023, с. 781).

У статті буде запропоновано три методологічні орієнтири дослідження статусу державного службовця, які можуть слугувати вихідними принципами подальших розвідок філософського базису такого феномену, як державна служба. Ці орієнтири такі: аксіологічний, герменевтичний та міждисциплінарний. Доцільність цих трьох підходів визначена внутрішньою суттю цих феноменів, а саме – вектором спрямованості думки. Від внутрішнього змісту, який презентований ціннісним та феноменологічним рівнями, до зовнішнього герменевтичного та порівняльного рівня, і зрештою до третього – міждисциплінарного характеру дослідження, яке уособлює собою діалектичну єдність цих двох принципів.

Дослідження статусу державного службовця передбачає не лише аналіз змісту цього поняття, функціональних обов'язків, юридичних повноважень тощо. Це насамперед осмислення статусу державного службовця як носія певних цінностей та інституційних норм. Цікавим постає той факт, що на формування цих цінностей впливають одночасно і теоретичні надбання під час навчання, і зміст життєвого досвіду служіння суспільству у процесі практики. У цьому контексті важливими методологічними орієнтирами виступають аксіологічний, інституціональний та феноменологічний підходи, які сукупно дозволяють розкрити глибинну природу публічної служби.

У межах цього дослідження аксіологічний підхід виходить із розуміння феномену державної служби як особливого простору, у якому реалізуються суспільних цінностей. Аксіологія як філософська дисципліна про цінності вивчає природу та сутність цінностей. Фактично аксіологія намагається дати відповідь на питання, що вважати цінним. Наприклад, добро, справедливість, істина тощо. Ці категорії притаманні сфері державної служби та стосуються державного службовця.

У своєму дослідженні "Аксіологічні основи публічної служби та управління: цінності, етика, принципи врядування та процеси ухвалення рішень для України" Н. Колісниченко та С. Саханенко наголошують на важливості звернення до ціннісних вимірів у сфері державної служби: "Управління в публічному секторі є не лише технічною чи бюрократичною функцією, а й ціннісно орієнтованою практикою, що відображає суспільні очікування та норми. Аксіологія як філософське вчення про цінності відіграє ключову роль у формуванні державного управління, впливаючи на ухвалення рішень, розроблення політики та функціонування інституцій" (Kolisnichenko, & Sakhanienko, 2025, с. 124).

Дослідницька стаття Н. Колісниченко та С. Саханенка присвячена філософсько-методологічному аналізу ціннісних, тобто аксіологічних, засад публічного управління, тобто того, які саме моральні, етичні, демократичні принципи лежать в основі ефективної державної служби. Варто уваги те, що автори прагнуть продемонструвати, що державна служба, з одного боку, та управління державою як такою – з іншого, є не лише технічним чи то адміністративним процесом. Це передусім ціннісно орієнтована діяльність, у якій важливу роль відіграють етичні переконання, культура служіння та суспільна довіра: "Аксіологічні основи державного управління встановлюють ціннісні принципи, на яких функціонують системи управління. Ці принципи, включаючи справедливість, неупередженість та прозорість, керують розроблюванням та впровадженням політики, яка надає пріоритету суспільним інтересам над особистими чи політичними цілями. Етичні цінності, такі як доброчесність, підзвітність та повага до прав людини, відіграють ключову роль у зміцненні довіри між громадянами та державними інституціями, що є важливим для суспільної стабільності, дотримання верховенства права та активної громадянської участі" (Kolisnichenko, & Sakhanienko, 2025, с. 124–125). Таким чином, державний службовець є не лише виконавцем норм, він також є моральним агентом, який має власне покликання втілювати різноманітні ідеї справедливості, солідарності, гідності служіння суспільству та суспільному благу. І саме через аксіологічну перспективу розкривається етичний зміст державної діяльності, уявлення про метафізичний вимір суспільного блага, це, у свою чергу, допомагає переосмислити з нових позицій такі феномени, як відповідальність перед громадою, орієнтація на публічний інтерес або ж довіра, яка є моральною основою державного управління. Постає логічне питання про концепт "служіння" як онтологічну рису, яка відрізняє саме служіння від будь-якої іншої форми діяльності, спрямованої на політичну доцільність.

У висновку дослідники приходять до думки, що результати дослідження аксіологічних (ціннісних) засад публічного управління та державної служби визначають головні напрями подальшої трансформації в Україні. Основна думка полягає в тому, що ціннісна трансформація статусу державного службовця є тривалим та складним процесом для всього світу, не лише для української держави. Повномасштабна війна Росії проти України кардинально змінила пріоритети державної служби, змістивши акценти зі стабільності й розвитку до необхідності виживання перед обличчям екзистенційних криз. Таким чином, держава змушена зосередитися на власній стійкості та безпеці, що можливо не в останню чергу завдяки кризовому менеджменту в сфері державної служби. Це також вплинуло на аксіологічні виміри в сфері державної служби, змістивши їх у бік солідарності, служіння, взаємодопомоги тощо.

У своїй дисертації "Аксіологічні засади функціонування державної служби в умовах реалізації системних реформ" дослідниця А. В. Іванченко вирішує доволі актуальне філософське питання у сфері наукового знання. Авторку передусім цікавить виявити та систематизувати, зрештою теоретично обґрунтувати аксіологічні принципи функціонування державної служби. У тексті дисертації так само порушуються питання важливості обґрунтування нових підходів у формуванні державної політики, а головний акцент здійснено на необхідності вивчення та вдосконалення морально-

етичних засад функціонування державної політики, державної служби та публічного адміністрування. Як зазначає А. В. Іванченко, її дисертація присвячена: "...комплексному дослідженню ціннісних основ публічної служби, які формують світоглядні та поведінкові орієнтири державних службовців в умовах реформування системи державного управління... проаналізовано, як аксіологічні чинники – моральні, етичні, культурні цінності – впливають на функціонування системи публічного управління... цінності, такі як служіння суспільству, доброчесність, підзвітність та відповідальність, є ключовими факторами стабільності, довіри та легітимності владних інституцій" (Іванченко, 2025). У висновках дослідниця наголошує, що глибше осмислення ролі аксіологічного підходу позитивно вплине на сферу державного управління та держслужбовців.

Подібні ідеї зустрічаються в дисертації А. М. Ломакіна на тему "Аксіологічні засади організаційно-правового механізму управління сферою охорони здоров'я в Україні". Автор аналізує, як такі фактори, як війна, інтеграційні процеси, цифровізація тощо викликають соціополітичні, інституційні та гуманітарні трансформації. Для цього автор досліджує аксіологічні засади організаційно-правового механізму управління сферою охорони здоров'я в Україні. У першому розділі своєї дисертації він зосереджується на теоретико-методологічних засадах дослідження, тобто на тому, як і в яких інтелектуальних координатах слід осмислювати вибрану нею тему. Доводячи доцільність використання комбінованого методологічного фундаменту, що поєднує у собі різноманітні методи, такі, наприклад, як системний, діалектичний, герменевтичний, інституціональний, порівняльний методи та підходи, А. М. Ломакін доводить, що дослідження подібної проблематики за власними сутнісними характеристиками виходить на міждисциплінарний рівень, як, наприклад, перетин філософського знання зі сферою публічного управління та державної служби. Дослідник розглядає сферу охорони здоров'я, проте зазначає, що функціонування соціальної системи якісно залежить від сфери людських цінностей. У тексті дисертації розкривається аксіологічний потенціал моделей управління, що прямо пов'язаний зі сферою державної служби. Як зазначає дослідник: "Такий підхід дозволяє глибше осмислити значення медичної професії не лише як комплексу практичних навичок, а як культурного й етичного феномену, що вимагає від фахівця особливого рівня самосвідомості, моральної рефлексії та соціальної відповідальності. Аксіологічні засади в цьому контексті постають не як абстрактні ідеали, а як конкретні орієнтири, що впливають на формування управлінських механізмів, нормативного середовища й організаційної культури у сфері охорони здоров'я" (Ломакін, 2025, с. 56).

Інституціональний підхід зосереджується на розумінні державної служби та статусі державного службовця, він закріплює та певним чином відтворює окремі моделі поведінки, норми професійної етики чи ту управлінську культуру загалом. Таким чином, статус держслужбовця визначається не лише правовими нормами, а ще й місцем у структурі владних відносин. Цей аналіз дозволяє виявити, наскільки державна служба виконує свою роль стабілізаційного чинника в системі влади, наскільки вона може гарантувати неперервність державності та професійної компетентності держслужбовців. З філософської точки зору, інституціональний підхід визначається як метод аналізу, що розглядає суспільні, політичні, правові, етичні та інші явища не

ізолювано, а крізь призму функціонування та взаємодії соціальних інститутів (таких як держава, сім'я, право, мораль тощо).

Досліджуючи підходи до генезису та еволюції теорії інституціоналізму автор статті "Теорія інституціоналізму: рефлексії ретроспективного дискурсу" С. Вонсонович стверджує, що інституціональний підхід як цілісна методологічна програма, що вивчає соціальний порядок, чи не вперше було напрацьовано в межах соціологічного напрямку західноєвропейського правознавства. Автор наголошує на актуальності обраної теми, стверджуючи: "Інституціоналізм є методологією дослідження широкого кола проблем – функціонування і розвитку політичних спільнот, підтримки внутрішнього порядку, розподілу влади і впливів серед спільнот та між ними, процесів прийняття рішень, політичної поведінки і політичної дії, а також конституювання політики громадян і формування стратегій розвитку. У сучасних умовах потреба в політичних інститутах, які відповідали б, по-перше, вимогам часу "невизначеності"; по-друге, могли б адекватно відповідати на системні і позасистемні виклики, є нагальною. Тому рефлексія теорії інституціоналізму є затребуваною, зокрема й для України" (Вонсонович, 2021, с. 56).

На думку дослідника, інституціональний підхід є цілісною програмою вивчення соціального порядку, він наголошує на тому, що вперше ця програма була сформована як раз у межах соціологічного напрямку правознавства. Звертаючись до ідей відомого представника цього напрямку французького юриста, класика політичної думки Моріса Оріу (Maugrice Auriou, 1856–1929 pp.), С. Вонсонович реконструює його концепцію, згідно з якою центральним поняттям є "інститут". Це поняття поєднує в собі об'єктивні та суб'єктивні визначення соціальної реальності. Головна ідея полягає у тому, щоб пояснювати соціальні явища, насамперед через їх об'єктивну організацію, а не через волю окремих осіб. Для цього французький мислитель запропонував метод, який рухав би думку від об'єктивного до суб'єктивного. Наприклад, група людей, об'єднана для досягнення певних цілей, спочатку існує лише як організація, тобто "тіло", лише коли члени цієї групи починають усвідомлювати спільну для них ідею, саме тоді ця організація перетворюється на інститут. Отже, визначальною ознакою інституту є наявність ідеї, що спрямовує діяльність індивідів і надає їхній взаємодії соціального, або навіть державного сенсу. Таким чином, інституціональний підхід дозволяє пояснювати соціальні процеси не лише як сукупність індивідуальних дій, а як систему об'єктивно організованих інститутів, у яких поєднано структуру, ідею та усвідомлену мету спільної діяльності (Вонсонович, 2021, с. 57).

Схожих ідей дотримується і дослідниця О. Гладунова, наприклад, у своїй статті "Інституціональний підхід до аналізу державної служби у реалізації функцій держави" вона досліджує застосування інституційного підходу в розумінні сутнісних вимірів держави як особливого та багатогранного інституту. Як стверджує авторка: "Розглядаючи державну службу як професійну службову діяльність громадян у межах забезпечення виконання повноважень органів державної влади та виокремлюючи її як спеціалізований інститут, слід зауважити, що вона спрямована на реалізацію та втілення в життя владних повноважень держави. Проте наприклад на цих повноважень впливає саме різновид інститутів державної служби. Отже, детальне дослідження інституційного підходу державної служби є

неабияк актуальним, оскільки така специфіка стосується багатьох сфер життя суспільства" (Гладунова, 2021, с. 158).

У ХХ ст. у філософії особливої популярності та сили набуває унікальна методологія, яка отримала назву "феноменологія", суттю якої було звернення до процесу та змісту нашої свідомості. Активна праця засновників цієї філософської течії та її послідовників сприяли появі різноманітних методів, практик, принципів тощо. Наприклад, феноменологічний підхід відкриває можливість осмислити державну службу як феномен життєсвіту. Іншими словами, як досвід конкретної людини, її сприйняття свого обов'язку, сенсу праці, місця у державі тощо. Такий підхід виводить дослідження за межі абстрактних схем, він спрямовує увагу на внутрішній вимір феномену служіння, тобто як воно переживається самим службовцем. Крізь феноменологічну перспективу можна побачити автентичний зміст професійної ідентичності, і зокрема почуття покликання, лояльності, справедливості й етосу відповідальності тощо. Усе це сукупно формує духовну основу державної служби.

На сьогодні Україна має серйозні проблеми з якістю життя та управлінням, над розв'язанням цих проблем на всіх рівнях працюють експерти. Наприклад, у своїй статті "Основні підходи до розуміння феномену «державна служба»" дослідник О. Б. Загурський пише про вже згадуваний феномен. На його думку, існують низькі показники за ключовими критеріями (економічна свобода, бізнес-середовище, освіта, свобода слова), саме тому Україна посідає одне з останніх місць у Європі. Крім того, за рівнем задоволеності життям українці далеко в кінці списку. Існують проблеми в адміністрації, і ці негативні тенденції значною мірою спричинені публічною адміністрацією, яка є ключовим механізмом. Як зазначає дослідник, Україні необхідні зміни, вкрай необхідно підвищити продуктивність державної служби, а для цього необхідно звернутися до феноменального рівня: "...розуміння правової природи феномену «державна служба» в контексті реалізації сучасних реформ в Україні" (Загурський, 2020, с. 188). Державне управління має стати творчим і відповідальним. Воно повинно відійти від застарілої "рутини" та зосередитися на розв'язанні проблем людей, а також бути гарантом верховенства права та демократичної легітимності.

Упродовж останніх років критики логічного позитивізму наголошували на обмеженості емпіричних методів і пропонували інші філософські підходи до вивчення явищ, які не можна безпосередньо спостерігати чи виміряти. І одним із таких напрямів була феноменологія. Її представники вважали, що методи природничих наук непридатні для дослідження, з одного боку, людської поведінки, а з іншого – суспільства, тож вони підкреслювали, що розуміння людських дій неможливе без урахування того, як саме люди сприймають світ, що саме сприйняття визначає їхню поведінку, і що воно різниться, бо ж реальність є соціальним конструктом. Як стверджує дослідники Вільям Л. Во-молодший (William L. Waugh, Jr.) та Веслі В. Во (Wesley W. Waugh) у статті "Феноменологія та державне управління" ("Phenomenology and public administration"), люди реагують не лише на об'єктивні умови, а на власне розуміння цих умов. Феноменологічні підходи набули значного поширення у 1960–1970-х роках і залишаються впливовими в державному управлінні та соціальних науках донині: "Значна частина привабливості полягає в тому, що феноменологія пропонує мето-

логію розв'язання суспільних проблем, які бентежили аналітиків та політиків, спираючись на розуміння тих, хто найбільше знає про ці проблеми та їх причини. Ця філософія також пропонує методологію взаємодії з громадськістю, підтверджуючи, що державні службовці є частиною цієї громадськості і, таким чином, несуть відповідальність за те, щоб справлятися з ними, як зі співгромадянами, а не як з клієнтами чи покупцями" (Vaugh, & Vaugh, 2003, pp. 405–406).

Дискусія і висновки

Узагальнюючи вищезазначене, маємо підстави стверджувати, що філософське осмислення феномену державної служби як форми суспільного буття необхідно має важливе значення для переорієнтації сучасного державного управління на гуманітарно-ціннісну парадигму. Це потребує, у свою чергу, нових методологічних та світоглядних орієнтирів та підходів, таких як аксіологічний, інституціональний і феноменологічний підходи. Сукупно вони дають змогу побачити державну службу не лише як сукупність адміністративних процедур, а як особливий культурно-етичний феномен, який демонструє духовний рівень суспільства, а також стан його довіри до влади. Перший підхід, а саме аксіологічний, дозволив виявити, що центром ефективної державної служби постає система універсальних цінностей, таких як справедливість, служіння спільному благу, гідність, відповідальність та багато інших. Саме вони забезпечують єдність інституційних структур і моральних орієнтирів суспільства. Наступний підхід – інституціональний – розкриває державну службу як унікальний простір суспільної взаємодії. У цьому просторі поєднуються правові норми, управлінські механізми, громадянські ініціативи тощо. І це підкреслює необхідність якісного розвитку культури етичного лідерства та прозорості. Нарешті феноменологічний підхід може дати змогу висвітлити внутрішній вимір державної служби, такий як досвід служіння, або ж спрямований акт волі, що має смислову та духовну природу. Цей підхід акцентує на важливості усвідомлення державним службовцем свого завдання, відповідальності та здатності до філософської рефлексії у процесі прийняття рішень. У підсумку звернення до методологічного підґрунтя цих підходів є принципово важливим, адже саме на рівні методології формується здатність науки державного управління інтегрувати різноманітні суспільно-філософські принципи у картину суспільної реальності. Така постановка питання та результати рефлексії сприяють гуманізації управління, відновленню суспільної довіри до держслужбовця та становленню якісної та сучасної культури публічного служіння.

Джерела фінансування. Це дослідження не отримало жодного гранту від фінансової установи в державному, комерційному або некомерційному секторах.

Vladyslav MAVRIN, PhD Student
ORCID ID: 0009-0004-1704-6619
e-mail: vladmarvin1488@gmail.com
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

METHODOLOGICAL GUIDELINES FOR RESEARCHING THE STATUS OF A CIVIL SERVANT

Background. The article carries out a philosophical and methodological analysis of the problem of the status of a civil servant in the conditions of the crisis of modern public administration. Given the global trends of devaluation of the role of the civil service, the article justifies the need to understand it not only as an administrative and legal institution, but also as a moral and value, socio-cultural and philosophical phenomenon. The purpose of the study is to determine methodological guidelines, such as those that allow comprehensively to reveal the nature of the civil service and its functions in modern society. In turn, the task of the article is to identify the philosophical relationship between moral values, institutional culture and personal experience of a civil servant.

Список використаних джерел

- Вонсонович, С. (2021). Теорія інституціоналізму: Рефлексії ретро-спективного дискурсу. *ГРАНІ*, 24(9), 55–64. <https://doi.org/10.15421/172189>
- Гладунова, О. (2021). Інституціональний підхід до аналізу державної служби у реалізації функцій держави. *Актуальні проблеми державного управління*, 82(1), 158–163. <https://doi.org/10.35432/1993-8330appa1822021229127>
- Загурський, О. Б. (2020). Основні підходи до розуміння феномену "державна служба". *Наше право*, 2, 188–193. <https://surl.li/jgcmry>
- Іванченко, А. В. (2025). *Аксіологічні засади функціонування державної служби в умовах реалізації системних реформ* (Публікація № 0825U003797) [Дис. д-ра філософії, Таврійський національний університет імені В.І.Вернадського]. Академічні тексти України. <https://doi.org/10.32782/2310-9653-2024-4.8>
- Ломакін, А. М. (2025). *Аксіологічні засади організаційно-правового механізму управління сферою охорони здоров'я в Україні* [Дис. д-ра філософії, Національний університет "Одеська політехніка"]. https://op.edu.ua/sites/default/files/publicFiles/dissphd/dysertaciya_lomakin_281.pdf
- Собакар, А. О. (2023). Принципи державної служби як основні засади практичної реалізації завдань та функцій держави. *Юридичний науковий електронний журнал*, 189(4), 781–784. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-4/189>
- Ferguson, B. (2019). *Competing for Influence: The Role of the Public Service in Better Government in Australia*. ANU Press.
- Kolisnichenko, N., Sakhanienko S. (2025). Axiological Fundamentals of Public Service and Administration: Values, Ethics, Principles of Governance and Decision-Making Processes for Ukraine. *Theoretical and Applied Issues of State-Building*, 33, 123–129. <https://doi.org/10.35432/tisb332025327192>
- Waugh Jr., W. L., Vaugh, W. W. (2004). Phenomenology and public administration. *International Journal of Organization Theory & Behavior*, 7(3), 405–431. <https://doi.org/10.1108/IJOTB-07-03-2004-B006>

References

- Ferguson, B. (2019). *Competing for Influence: The Role of the Public Service in Better Government in Australia*. ANU Press.
- Hladunova, O. (2021). Institutional Approach to the analysis of civil service in the implementation of functions of a state. *Actual Problems of Public Administration*, 82(1), 158–163 [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.35432/1993-8330appa1822021229127>
- Ivanchenko, A. (2025). *Axiological foundations of civil service functioning in the context of systemic reforms implementation in Ukraine* (Publication № 0825U003797) [PhD dissertation, V. I. Vernadsky Taurida National University]. Academic Texts of Ukraine [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.32782/2310-9653-2024-4.8>
- Kolisnichenko, N., Sakhanienko S. (2025). Axiological Fundamentals of Public Service and Administration: Values, Ethics, Principles of Governance and Decision-Making Processes for Ukraine. *Theoretical and Applied Issues of State-Building*, 33, 123–129. <https://doi.org/10.35432/tisb332025327192>
- Lomakin, A. M. (2025). *Axiological principles of the organizational and legal mechanism of healthcare management in Ukraine* [PhD dissertation, Odesa Polytechnic National University] [In Ukrainian]. https://op.edu.ua/sites/default/files/publicFiles/dissphd/dysertaciya_lomakin_281.pdf
- Sobakar, A. O. (2023). Principles of civil service as the basic fundamentals of the practical implementation of tasks and functions of the state. *Juridical scientific and electronic journal*, 189(4), 781–784 [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-4/189> [In Ukrainian]
- Vonsovnych, S. (2021). Institutionalism theory: Reflections of retrospective discourse. *Grani*, 24(9), 55–64 [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.15421/172189> [In Ukrainian].
- Waugh Jr., W. L., Vaugh, W. W. (2004). Phenomenology and public administration. *International Journal of Organization Theory & Behavior*, 7(3), 405–431. <https://doi.org/10.1108/IJOTB-07-03-2004-B006>
- Zagursky, O. B. (2020). Basic Approaches to Understanding the Phenomenon of "Civil Service". *Our Law*, 2, 188–193 [In Ukrainian]. <https://surl.li/jgcmry>

Отримано редакцією журналу / Received: 21.10.25
Прорецензовано / Revised: 18.12.25
Схвалено до друку / Accepted: 22.12.25

M e t h o d s . *The methodological basis is the following approaches, namely axiological, institutional and phenomenological. The axiological approach allows us to consider the civil service as a space for the implementation of social values: justice, integrity, service, solidarity, etc. Such an approach as institutional provides an analysis of the civil service as a social institution that reproduces certain norms of behavior, models of ethics, and management culture. As for the phenomenological approach, it focuses on understanding service as a personal experience that gives the profession existential meaning.*

R e s u l t s . *The results of the study show that the status of a civil servant cannot be reduced exclusively to a formal and legal category; instead, it reflects, on the one hand, the value orientations of society, and on the other, moral responsibility to the community. At the metaphysical level, this meaning reflects the ontological essence of service. It is proven that only the synthesis of diverse approaches creates a holistic methodological basis for updating the philosophy of public administration.*

C o n c l u s i o n s . *The conclusions emphasize that the interdisciplinary nature of understanding the civil service opens up new prospects for reforming the public administration system in Ukraine. This approach combines ethical, institutional, axiological, phenomenological, existential, and other dimensions, giving the study of the status of a civil servant a humanistic content and philosophical depth.*

K e y w o r d s : *history of philosophy, modern philosophy, civil service, axiological approach, institutional approach, phenomenology, status of civil servant, philosophy of public administration.*

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declares no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.